

Esitutkintapäätöksen perusteleminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 4.6.2024 osoittamassaan kantelussa arvostellut Helsingin poliisilaitoksen rikoskomisario A:n tekemää päätöstä olla toimittamatta esitutkintaa epäiltyä kunnianloukkausta koskeneessa asiassa.

SELVITYS

Helsingin poliisilaitoksen on antanut asiasta lausunnon ja rikoskomisario A:n selvityksen. Poliisihallitus on 9.8.2024 lausuntonaan viitannut Helsingin poliisilaitoksen lausuntoon.

Asiaa koskeneessa selvitys- ja lausuntopyynnössäni pyysin kiinnittämään erityisesti huomiota siihen, ettei kantelun liitteenä toimitetun esitutkintapäätöksen perusteluista näyttänyt ilmenevän, miksi asiassa ei ole ollut syytä epäillä rikoslain 24 luvun 8 §:n mukaista yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä. Lisäksi pyysin kiinnittämään huomiota päätöksen perusteluihin, joissa oli muun ohella todettu, että asiassa tuli ottaa huomioon rikoslain 6 luvun 6 §:ssä säädettyt rangaistuksen lieventämisperusteet, vaikka toisaalta päätöksessä oli todettu, ettei asiassa ollut syytä epäillä rikosta.

RATKAISU

Arviointi

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Pykälän 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä.

Säännöksen lainvalmistelutoissa ([hallituksen esitys HE 222/2010 vp.](#) s. 177) on todettu, että pelkkä väite rikoksen tapahtumisesta ei vielä riitä esitutkinnan aloittamiseen, vaan esitutkinnan aloittamispäätökselle on voitava esittää asianmukaiset konkreettiset perusteet. Esitutkintakynnystä ei kuitenkaan asettaisi kovin korkealle eikä varmuutta tai suurta todennäköisyyttä rikoksen tekemisestä vaadita. Poliisin tehtävänä on rikoksesta tehdyn ilmoituksen vastaanotettuaan selvittää, onko olemassa sellainen rangaistussäännös, joka voi tulla sovellettavaksi ilmoituksessa tarkoitettua tekoa arvioitaessa. Esitutkinnan toimittamistarvetta arvioitaessa on otettava huomioon kaikki mahdolliset kyseeseen tulevat rikokset, eikä poliisi ole sidottu ilmoituksen tekijän esittämään rikosnimikkeeseen.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä on tehtävä kirjallinen päätös, josta on ilmentävä muun ohella päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset.

Oikeudellisten ratkaisujen perusteluilla on monia eri tehtäviä (ks. kokoavasti Virolainen, Jyrki – Martikainen, Petri: Pro & contra. Tuomion perustelemisen keskeisiä kysymyksiä. Talentum 2003 s. 63-99). Asianosaisten tulisi esitutkintapäätösten perusteella saada vastaus siihen, miksi esitutkintaa ei ole asiassa toimitettu tai se on lopetettu. Päätösten perusteleminen mahdollistaa myös ratkaisutoiminnan ulkoisen kontrolloitavuuden. Perustelemisselvällisyydellä on merkitystä myös tutkinnanjohtajan oman itsekontrollin kannalta, sillä hän joutuu päätöksen perusteluja kirjoittaessaan arvioimaan ratkaisunsa oikeudellista kestävyyttä.

Kantelija oli tehnyt poliisille rikosilmoituksen siitä, että julkisuuteen oli kerrottu kantelijan yksityiselämän piiriin kuuluvia paikkaansa pitämättömiä tietoja.

Tutkinnanjohtajana toiminut A on päättänyt, että esitutkintaa ei toimiteta, koska asiassa ei ole syytä epäillä rikosta. Päätöksen perusteluissa on todettu, että asiassa ei tahallisuuden puuttuessa toteudu kunnianloukkaus, koska tiedot julkisuuteen kertonut henkilö oli antamansa selvityksen perusteella ollut vakaassa uskossa, että tiedot pitivät paikkaansa. A on päätöksessään sinänsä varsin seikkaperäisesti tuonut ilmi mainitun arvionsa oikeudellisia perusteita.

A:n päätöksessään arvioimalla rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyllä kunnianloukkaustunnusmerkistöllä suojataan yksityishenkilön kunniaa valheellisten tietojen levittämiseltä. Kun tutkinnan päätös on perustunut tulkintaan, että julkisuuteen kerrottu tieto on ollut virheellinen, kunnianloukkausta on Helsingin poliisilaitoksen lausunnossaan toteamin tavoin voitu pitää yhtenä tapahtumaan soveltuvana rikosnimikkeenä. Siihen, onko julkaistu tieto ollut valheellista, on kuitenkin asiassa liittynyt tulkinnanvaraisuutta. Aiempien terveystietojen paljastamista ei ole välttämättä pidettävä objektiivisesti arvioiden valheellisena tietona, vaikka terveydentila olisi sittemmin muuttunut.

Rikoslain 24 luvun 8 §:n yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskevalla säännöksellä yksityiselämää suojataan puolestaan sitä koskevien sinänsä totuudenmukaisten tietojen levittämiseltä ([HE 184/1999 vp](#), s. 31). Muun ohella terveystietoja voidaan pitää säännöksen tarkoitamina yksityiselämää loukkaavina tietoina ([HE 19/2013 vp](#), s. 38). Julkisuutta hyödyntävänkin henkilön on voitava saada suojaa yksityiselämänsä ja etenkin sen ydinalueen turvaamiseksi ([KKO 2011:72](#), kohta 32).

Selvityksessään A on todennut, ettei hänelle tullut mieleen tarvetta tarkastella asiaa yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisenä, kun julkisuuteen ei ollut hänen näkemyksensä mukaan tuotu sellaista uutta tietoa, jota kantelija ei olisi itse jo julkisuudessa kertonut. A on selvityksessään tuonut ilmi seikkaperäisesti ja monipuoliseen oikeuslähdeaineistoon perustuen oikeudellisia perusteluja sille, miksi asiassa arvioitava menettely ei olisi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistössä edellytetyin tavoin oikeudetonta.

Asiassa on nähdäkseni ollut tulkinnanvaraista, missä laajuudessa kantelijan yksityiselämästään tekemät paljastukset oikeuttavat muita henkilöitä myöhemmin paljastamaan sellaisia arkaluonteisia tietoja, joita kantelija itse ei suoranaisesti ole aikaisemmin ilmaissut ja joiden julkaisemiseen hän ei ole antanut nimenomaista suostumustaan. Poliisilaitoksen lausunnossa on todettu, että asiakirja-aineistosta ei ole löydettävissä viittausta sellaiseen julkaisuun, jossa kantelija olisi itse suoranaisesti puhunut juuri tutkintapyynnön kohteena olevasta arkaluonteisesta tiedosta eikä tällaista tietoa suoraan ilmene myöskään tutkinnanjohtajan päätöksen perusteluista.

A on päätöksensä perusteluissa todennut julkisten esiintymisten myötä kantelijalla katsottava olleen poikkeuksellisen suuri myötävaikutus rikoksen syntyyn ja asiassa tulevan siten huomioon otettavaksi rikoslain 6 luvun 6 §:n lieventämisperusteet. Kun rangaistuksen lieventämisperusteilla ei kuitenkaan ole yhteyttä esitutkintakynnyksen arviointiin, on tutkinnanjohtajan oikeudellinen päättely jäänyt tältä osin epäselväksi ja lieventämisperusteiden käsittely päätöksessä ollut omiaan vaikeuttamaan sen ymmärrettävyyttä. Selvityksessään A on todennut pyrkineensä viitauksellaan lieventämisperusteisiin perustelemaan päätöksessään sitä, ettei julkisuuteen kantelijasta kerrottu ilmaus ylittänyt kunnanloukkauksen ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistöjen mukaisen rajoituslausekkeen tarkoittamassa merkityksessä sitä,

mitä voidaan pitää hyväksyttävänä, koska asianomistaja oli itse myötävaikuttanut niin paljon tiedon leviämiseen.

Asiassa saadun selvityksen perusteella A oli esitutinnan toimittamistarvetta arvioidessaan siinänsä ottanut huomioon myös yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistön, mutta ei ollut tuonut sitä esille päätöksessään, koska se ei hänen mielestään soveltunut tapaukseen. Näkemykseni mukaan A:n olisi kuitenkin ollut asiassa perusteltua esittää yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistöstä tekemänsä oikeudellinen päättely päätöksessään.

Helsingin poliisilaitos on lausunnossaan todennut, että huomioiden esitutkintakynnyksen mataluus, tutkinnanjohtajan esitutinnan aloittamista koskeva harkintavalta, asiaan liittyvät oikeudelliset tulkinnanvaraisuudet ja se, että tutkinnan päätös näyttäisi pitkälti perustuvan käsitykseen epäilyksi nimetyn puuttuvasta tahallisuudesta, olisi asiassa ollut oikeampi ratkaisu aloittaa esitutkinta ja saattaa asia syyttäjän arvioitavaksi. Poliisilaitos on ilmoittanut, että asiassa on aloitettu esitutkinta.

Toimenpide

Saatan tutkinnanjohtajana asiassa toimineen rikoskomisario A:n tietoon edellä esittämäni näkemykseni esitutkintapäätöksen riittävästä perustelemisesta.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki